

УДК: 657.01: 005

С. А. Ілацук,

к. е. н., доцент, Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДО ПОКРАЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

S. A. Iaschuk,

PhD, associate Professor, Bukovina state University of Finance and Economics, Chernivtsi

IMPROVEMENT OF CONTROLLING AS A PREREQUISITE TO IMPROVE ECONOMIC SECURITY

С. А. Ілацук,

к. е. н., доцент, Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОНТРОЛЛИНГА КАК ПРЕДПОСЫЛКИ К УЛУЧШЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

У статті сформовані теоретичні та практичні концепти удосконалення системи контролінгу в контексті формування економічної безпеки суб'єктів різних форм господарювання, обґрунтовано необхідність побудови комплексної системи контролінгу, визначено теоретичний базис нової системи заснованої на необхідності забезпечення належного рівня економічної безпеки суб'єкта.

This article formed the theoretical and practical concepts improve the system of controlling in the context of the economic security of the various forms of management, the necessity of building a comprehensive system of controlling, defined the theoretical basis of the new system based on the need to ensure an adequate level of economic security entity.

В статье сформированы теоретические и практические концепты совершенствования системы контроллинга в контексте формирования экономической безопасности субъектов различных форм хозяйствования, обоснована необходимость построения комплексной системы контроллинга, определены теоретический базис новой системы основанной на необходимости обеспечения надлежащего уровня экономической безопасности субъекта.

Ключові слова: система контролінгу, система управління, економічна безпека.

Keywords: controlling system, control system, economic security.

Ключевые слова: система контроллинга, система управления, экономическая безопасность

Постановка проблеми. Останнє десятиліття для економічних суб'єктів увібрало в себе практично всі цикли життєвого розвитку. В ретроспективі ми можемо спостерігати високий рівень економічного розвитку у 2006-2008 роках, кризові 2008-2009 роки та затяжну рецесію. Такі коливання в економіці, політичній ситуації та соціальному становищі не могли пройти не помічено для управлінців та науковців, які займаються питанням забезпеченням сталого розвитку суб'єкта. Від так все частіше звучать тези побудови системи управління суб'єктом, яка окрім забезпечення економічного розвитку забезпечуватиме належний рівень економічної безпеки.

Одним із елементів всієї системи управління є система (підсистема) контролінгу - система інформаційно-аналітичної підтримки процесу управління суб'єктом, що покликана забезпечити його стабільність роботи в довгостроковій перспективі. Ефективне функціонування системи контролінгу, в сучасних умовах дозволить підвищити ефективність діяльності суб'єкта і рівень його економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні питання економічної безпеки суб'єктів перебуває в епіцентрі наукових праць таких науковців як: З.С. Варналій, С.Б. Воронцов, В.М. Гець, В.П. Горбулін, В.І. Грушко, А.С. Гальчинський, М.П. Денисенко, В.С. Загорський, М.М. Єрмошенко. Основні питання використання контролінгу висвітлено в наукових працях таких вчених, як М.М. Аксентюк, О.Б. Афанасьєва, М.Д. Білик, С.Л. Виноградов, А. Дайте, Н.Г. Данилочкіна, О.А. Зоріна, О. Іванюга, С.В. Івахненко В.В. Карцева, О.В. Коваленко, Р. Манн, О.В. Мелих, А.К. Молчанов, С.Н. Петренко, О.П. Полтіна, Л.А. Сухарева, О. О. Терещенко, І.І. Цигилик та ін

Разом з тим, не дивлячись на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління економічною безпекою, через призму використання системи контролінгу, яка є основною складовою цілісної системи управління. Саме це і зумовило актуальність вибраної нами теми і напрямків її дослідження.

Постановка завдання. Мета даного дослідження полягає в формуванні теоретико-практичних концептів покращення системи контролінгу із метою забезпечення сталого рівня економічної безпеки.

Основні результати дослідження.

Сучасний динамічний світ суттєво впливає на уставлені процеси управління суб'єктами і під суб'єктами тут слід розуміти підприємства, установи і організації всіх форм власності в тому числі тих де власником є держава. Саме високий темп змін середовищ, політичної ситуації є визначальним критерієм до визначення напрямів удосконалення системи управління суб'єктом, при цьому слід зважати на необхідність забезпечення значного рівня економічної безпеки у суб'єкта.

Вчені-економісти розглядають економічну безпеку суб'єктів з різних ракурсів, використовуючи поєднання характеристик самого ж суб'єкта задля досягнення позитивного ефекту в його діяльності. Так, наприклад, використовується підхід поєднання потенціалу і безпеки, що говорить про досягнення синергійного ефекту. Хоча такий підхід і є досить дискусійним та все ж таке трактування дає можливість перекопатися у індивідуальності даних понять. С. Шкарлет в своїх працях визначає потенціал економічної безпеки як множинну сукупність здатностей суб'єкта господарювання, що говорить про можливість реалізації ним деяких функцій господарської діяльності, які є важливими для досягнення цілей поставлених перед суб'єктом, який функціонує в умовах конкурентного і нестабільного зовнішнього середовища і передбачає продукування різного типу засобів для даної реалізації [1,2]. У запропонованому визначенні використання потенціалу фактично є внутрішньою функцією, що гарантує економічну безпеку суб'єкта, а отже доводить вужчий характер і якості економічного потенціалу порівняно з економічною безпекою.

Доволі часто науковців спів ставляють понятійний апарат безпеки із стійкістю суб'єкта, цим самим вимірюючи рівень економічної безпеки через рівень стійкості суб'єкта до різного роду ризиків та загроз. А такі науковці як З. Герасимчук та Н. Вавдіюк розглядають систему економічної безпеки як певну сукупність елементів, що характеризують вплив негативних чинників на стан безпеки. Проте більш вагомим з огляду на вдосконалення теорії системи економічної безпеки суб'єкта господарювання є трактування економічної безпеки як складної динамічної системи, що забезпечує стійке функціонування і розвиток суб'єкта за допомогою своєчасної мобілізації і найбільш раціонального використання трудових, фінансових, техніко-технологічних та інших ресурсів суб'єкта в умовах дії зовнішніх і внутрішніх загроз [3].

Саме в таких умовах функціонування суб'єктів існує об'єктивна передмова створення ефективно діючої системи контролінгу, яка б використовуючи власний інструментарій та методи була б націлена на створення умов для стабільного функціонування та на систематичне задоволення потреби суб'єкта у безпеці на всіх стадіях його життєвого циклу. Контролінг піднімає управління суб'єктом, на якісно новий рівень, інтегруючи, координуючи і направляючи діяльність різних служб і підрозділів суб'єкта на досягнення оперативних і стратегічних цілей, які зрештою забезпечуватимуть відповідний рівень економічної безпеки суб'єкта.

Система контролінгу в контексті забезпечення належного рівня економічної безпеки суб'єкта передовсім орієнтована на інформаційну підтримку всіх процесів прийняття управлінських рішень, та водночас покликана забезпечувати своєчасне надання потрібної інформації, яка буде використовуватись в ході прийняття управлінських рішень. Вона являє собою синтез елементів обліку, аналізу, контролю, планування, реалізація яких забезпечує вироблення альтернативних підходів при здійсненні оперативного і стратегічного управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності суб'єкта господарювання.

Враховуючи велику кількість загроз економічної безпеки, які системно з'являються в процесі функціонування суб'єкта, захисту повинні підлягати всі види ресурсів, які приймають пряму або опосередковану участь в діяльності суб'єкта і саме в цьому напрямі ефективне функціонування системи контролінгу є критично важливим.

Слід розуміти, що специфіка системи контролінгу полягає в тому, що він приймає участь в управлінні суб'єктом, без фактичного процесу управління. Тобто контролінг слугує допоміжним методом, інструментом, а в окремих випадках і формою управління. Проте сам контролінг, як система не може змінити цілісну систему управління суб'єктом. Контролінг виступає предметом орієнтування системи управління. Головний концепт функціонування системи контролінгу в контексті підвищення рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання є покращення здатності керуючої системи приймати оптимальні стратегічні та тактичні управлінські рішення.

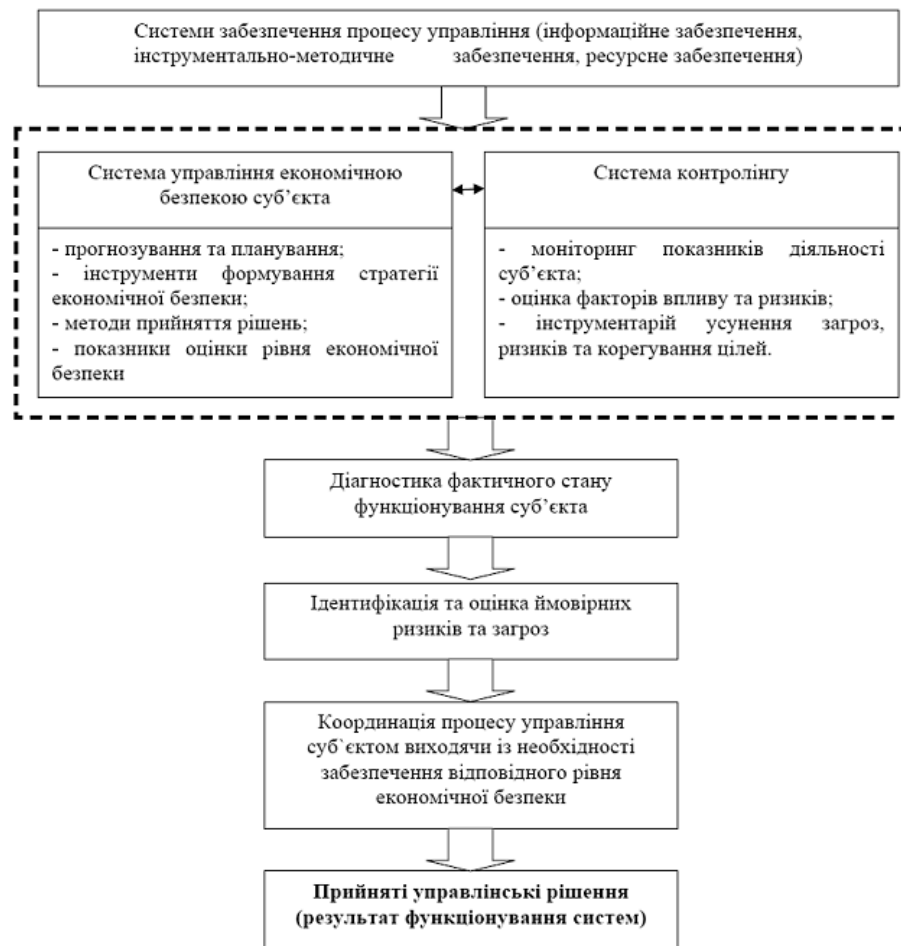

Рис. Управління економічною безпекою суб'єкта

Аналізуючи різноманітні системи контролю, варто зазначити, що далеко не всі вони за своєю типологією ефективно вписуються в рамки забезпечення належного рівня економічної безпеки суб'єкта. Саме тому перш ніж вибудувати систему контролю а зрештою і систему управління економічною безпекою суб'єкта необхідно ретельно опрацювати питання цілей, завдань, предмету та об'єкту системи контролю суб'єкта, і тільки після цього можна вибудувати цілісну систему контролю в рамках системи управління економічною безпекою. При формуванні архітектури системи контролю слід враховувати дві ключові типові моделі, які фактично є основою будь-якої системи контролю:

- структурно-функціональна модель – відображає взаємозв'язки динамічних характеристик системи контролю, тобто ця модель покликана відображати стан системи протягом певного проміжку часу у відповідності до сформованих цілей;
- комунікаційно-інформаційна та процесна моделі – покликані відобразити характеристики форм, методів, інструментів представлення інформації.

Економічна безпека суб'єктів господарювання різних форм власності є динамічною ознакою, що змінюється під впливом чинників і загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Формування надійної системи економічної безпеки суб'єкта забезпечує його стабільне функціонування і створює умови для зростання його економічного потенціалу. Враховуючи багатоаспектний та динамічний характер процесу управління безпекою, особливо актуальними є питання використання систем контролю в контексті управління економічною безпекою.

Контроль як елемент керування здійснюється й у процесі планування, і на стадії оперативного керування. Він дозволяє співставити фактичні результати від використання наявних ресурсів у суб'єкта із плановими, виявити резерви росту суб'єкта, визначити шляхи більш ефективного господарювання із метою дотримання відповідного рівня економічної безпеки.

Науковий підхід до формування системи економічної безпеки різного роду суб'єктів господарювання визначає багатоплановий характер і системний підхід до керування ними в усіх напрямках функціонування, а відтак система контролю окрім основного призначення може слугувати допоміжною підсистемою в процесу управління.

Виходячи із зазначених цілей та завдань, та враховуючи практичні аспекти застосування системи контролю в рамках системи економічної безпеки суб'єкта, слід зазначити, що для кожного суб'єкта необхідно будувати власного типу модель контролю, але всі вони повинні задовольняти такі вимоги (або слугувати для вирішення таких завдань):

- проведення експрес-діагностики та фундаментальної діагностики з метою виявлення та ліквідації «вузьких місць» функціонування господарського механізму;
- аналіз відхилень фактичних показників діяльності від запланованих та розроблення на цій основі пропозицій щодо корекції планів або усунення перешкод на шляху їх виконання;
- забезпечення безперервного контролю за функціонуванням суб'єкта;
- розробка стратегії розвитку підприємства, маркетингові дослідження та координація роботи з планування фінансово-господарської діяльності.

Висновки

Отже, система контролю є вкрай важливою складовою цілісної системи управління суб'єктом, особливо коли мова йде про забезпечення належного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання. Безумовно, що центральним елементом всієї системи контролю є наявність відповідного та достатнього інструментарію збору, аналізу та оцінки інформації, що зрештою і визначає типологію кожної із можливих варіантів моделей системи контролю. Комплексна побудова системи контролю із якісним та ефективним обігом необхідної кількості бухгалтерської, фінансової та управлінської звітності сприятиме якісному та оперативному управлінню економічною безпекою суб'єктів господарювання різних форм власності.

Список використаних досліджень.

1. Шкарлет, С. М. "Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія." К.: Книжкове вид-во НАУ (2007): 436.
2. Карпінський, Б. А., Григоренко В. О. "Фінансовий клімат території: теоретичні основи та концепція оцінювання (Частина 2)." Економічний часопис-XXI 11-12 (2) (2013): 33-37.
3. Герасимчук, З. В., Вавдюк Н. С. "Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: Монографія." Луцьк: Надстир'я 244 (2006).
4. Назаренко В. Укріплюємо безпеку бізнесу: створення режиму інформаційної дисципліни // Баланс.– 2011.– №21. – С. 40–44.
5. Нападівська Л. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин // Бухгалтерський облік і аудит – 2009.– №8–9. – С. 78–93.
6. Прохорова О.С. Роль та визначення ефективності використання інформації бухгалтерського обліку та економічного аналізу в процесі прийняття управлінських рішень // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу – 2009.– №23 – С. 137–142.
7. Гудзинський О. Д., Аксентюк М. М., Деменіна О. М. Контролінг в системі менеджменту: монографія за заг. ред. : О. Д. Гудзинський; Ін-т підготов. кадрів держ. служби зайнятості України. - К.: ІПК ДСЗУ, 2009. - 225 с.
8. Ковалева В.Д. Финансовый контроллинг в предпринимательской деятельности [монография] / В. Д. Ковалева, А. В. Гладилін. - Ставрополь : Сервисшкола, 2005. - 167 с.
9. Іванова М.І. Впровадження антикризового управління на промислових підприємствах / М.І. Іванова // Держава та регіони. - 2011. - № 2. - С 142-145. [Серія: Економіка та підприємництво].
10. Полтіна О.П. Концептуальні основи використання контролінгу в управлінні фінансовою безпекою підприємства / О.П. Полтіна // Актуальні проблеми економіки. - 2011. - № 7 (121). - С - 139-

References.

1. Shkarlet , SM (2007) "The economic security of the enterprise: Innovation: monograph" *Book publishing house NAU* P.436
2. Karpinski, BA, Grigorenko V(2013) "The financial climate areas: theoretical background and concept testing (Part 2)." *Economic Annals –XXI*, vol.-11-12, 33-37 pp
3. Gerasymchuk, ZV, Vavdiyuk NS(2006) "The economic security of the region : diagnosis and mechanism to ensure Monograph " *Lutsk Nadstyr'ya* 244p.
4. Nazarenko V (2011), "To strengthen the security of business: create mode information discipline", *Balans*, vol.- 21, 40-44 pp..
5. Napadovska L. (2009), "Management accounting: meaning and application in practice of domestic enterprises in conditions of market relations", *Accounting and audit*, vol. 8-9, 78-93pp.
6. Prokhorov, V. S. (2009), "The Role and determination of the effectiveness of information use of accounting and economic analysis in decision management solutions", *Bulletin of Berdyansk University of management and business*, vol.23, 137-142pp.
7. Hudzynsky OD, Aksentyuk MM, Demenina OM (2009), "Controlling system management: a monograph for the Society" *NCI DSZU*, P-225.
8. Kovaleva, V.D. and Gladilin, A.V. (2005), *Finansovy controlling v predprinimatelskoj dejatelnosti [Financial controlling in entrepreneur activity]*, Servisschkola, Stavropol, Rossija.
9. Ivanova, M.I. (2011), "Implementing anti-crisis management at industrial enterprises ", *Derzhava ta regiony* , vol. 2, pp. 142-145.
10. Poltina, O.P. (2011), "Conceptual foundations of controlling in managing financial security of enterprise", *Aktualni problemy ekonomiky* , vol. 7 (121), pp. 139-145.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2016 р

ТОВ "ДКС Центр"